

TÜRK MEDENÎ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI TASLAĞI

MADDE 1– 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 187 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını kullanabileceği gibi, sadece önceki soyadını kullanmaya da devam edebilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.”

MADDE 2– Türk Medenî Kanununun 321 inci maddesinde geçen “ailenin” sözcüğü “babanın” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki iki fıkra eklenmiştir.

“Çocuk, evlilik dışında doğmuş olmakla birlikte babasıyla arasındaki soybağı, tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuş ise babanın soyadını taşır.

Çocuğun menfaatine ise mahkemece ananın soyadını taşımasına karar verilebilir.”

MADDE 3– Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4– Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GENEL GEREKÇE

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, “ailede eşlerin eşit haklara sahip olma” ilkesine göre hazırlanmış ve 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun”la Anayasanın 41 inci maddesinde, 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun”la Anayasanın 10 ve 90 inci maddelerinde değişiklikler yapılarak, kadın–erkek eşitliğine yönelik hükümler ihdas edilmiş, kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı, usulüne göre yürürlüğe konulmuş, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağına dair düzenlemeler getirilmiştir.

Bununla birlikte, Türk Medenî Kanununun 187 nci maddesindeki “Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.” hükmünün, kadın erkek eşitliğini öngören Türk Medenî Kanununun genel anlayışına, Anayasamıza ve ülkemiz tarafından onaylanan “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ne aykırılık oluşturduğuna ilişkin görüşler ileri sürülmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da; kadınların toplumsal yaşamda tanındığı soyadını kullanmaya devam etmesinin en doğal ve kanunî hakkı olduğu, buna aykırı kanunî düzenleme ve uygulamaların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8 inci maddesiyle beraber düşünüldüğünde 14 üncü maddesine aykırılık oluşturacağı belirtilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile Anayasamızın 10, 41 ve 90 inci madde hükümleri dikkate alınarak, Türk Medenî Kanununun 187 inci maddesinin üst normlar ile uyumlu hale getirilmesi için değişiklik yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, Türk Medenî Kanununun “Soyadı” başlıklı 321 inci maddesindeki “Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır.” hükmü nedeniyle evlilik dışında doğan çocukla babası arasındaki soybağı, tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuş olsa bile analarının nüfus kayıtlarında kalmaya ve analarının soyadını taşımaya devam etmekte, bu durum da tanımak suretiyle çocuğunu nüfusuna almak ve soyadını vermek isteyen babaların haklı yakınmalarına neden olmaktadır. 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun “Tanıma işlemi” başlıklı 28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında, tanınan çocukların, babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtilmek suretiyle tescil edileceği öngörülmüştür. Türk Medenî Kanununun 321 inci madde hükmünün, 5490 sayılı Kanunun tanıma işlemini düzenleyen 28 inci maddesine uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen hususların yeniden düzenlenmesi amacıyla işbu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Türk Medenî Kanununun 187 nci maddesinin mevcut hükmüne göre, kadın evlenmekle kocasının soyadını almakta, ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilmektedir.

Maddeyle, kadın ve erkek arasındaki eşitliğin gereği olarak, evlenmeden önce tanındığı ve bilindiği soyadını taşımaya devam etmek isteyen, kocasının soyadını almak istemeyen kadınlara, evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla sadece önceki soyadını taşıma konusunda da yeni tercih hakkı tanınmıştır.

Söz konusu düzenleme sonunda, Kanun gereğince kocasının soyadını alan veya kocasının soyadı önünde önceki soyadını birlikte kullanmayı tercih etme hakkı bulunan kadınlara, kocasının soyadını almaksızın sadece önceki soyadını kullanmaya devam edebilme konusunda yeni bir hak daha tanınmaktadır.

Getirilen bu yeni düzenlemeyle tanınan hak, inşaf nitelikte yenilik doğurucu bir hak olması sebebiyle kullanılmakla tükeneceğinden, bir defaya mahsus olmak üzere kullanılabilir.

MADDE 2- Çerçeve 1 inci maddeyle, Türk Medenî Kanununun 187 nci maddesinde yapılan değişiklikle, kadınlara sadece önceki soyadını kullanmaya devam edebilme hakkı da tanındığından, bunun bir sonucu olarak ana ve babanın, farklı soyadlarını taşımaları ihtimal dahilinde bulunmaktadır.

Türk Medenî Kanununun 321 inci maddesinde, soybağının hükümleri bağlamında çocukların soyadı konusu hükmüne bağlanmıştır. Aynı Kanunun 187 nci maddesinde yapılan değişikliğin bir sonucu olarak 321 inci maddedeki, çocuğun, ana ve baba evli ise “ailenin” soyadını taşıyacağı yönündeki hüküm “babanın” soyadını taşıyacağı şeklinde değiştirilmektedir.

Öte yandan, 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun “Tanıma işlemi” başlıklı 28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında, tanınan çocukların, babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtilmek suretiyle tescil edileceği öngörülmüş; geçici 5 inci maddesiyle de, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği 01/01/2002 tarihinden, 5490 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 29/4/2006 tarihine kadar geçen sürede, soybağı mahkemece belirlenen ve ana hanesine tescil edilen çocukların baba hanesine nakline imkân sağlanmıştır. Türk Medenî Kanununun “Soyadı” başlıklı 321 inci maddesindeki “Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır.” hükmünün 5490 sayılı Kanunun tanıma işlemi düzenleyen 28 inci maddesine uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir.

Ana ve babanın evli olması ya da evlilik dışı doğmuş olmasına karşılık babasıyla arasındaki soybağının, tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuş olması halinde, çocuğun, babanın soyadını taşıyacağı kural olarak öngörülmekle birlikte, kadın-erkek eşitliği ile çocukların yararı dikkate alınmak suretiyle, çocuğun yararına ise mahkemece ananın soyadını taşımasına karar verilebileceği yönünde 321 inci maddeye hüküm eklenmektedir.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.